

TA'LIM SIFATINI OSHIRISHDA VIRTUAL DASTURIY VOSITALARDAN FOYDALANISHNI TASHKIL ETISH

Aminov Istam Barnoyevich,

Doniyorova Gulshan Toshmirzayevna

Sh.Rashidov nomidagi Samarqand davlat universiteti

Annotatsiya: Zamonaviy virtual dasturiy vositalar ta'lim jarayonida keng qo'llaniladi. Ushbu maqolada ta'lim sifatini oshirishda o'qituvchilarning virtual dasturiy vositalardan foydalanish kompetentligini shakllantirishning uslubiy asoslari, samaradordigi va istiqbollari yoritilgan.

Kalit so'zlar: kompyuter texnologiyalari, pedagogik virtual dasturiy vosita, masofaviy o'qitish dasturlari.

Ta'lim jarayonida o'quvchilarga turli fanlardan bilim beruvchi pedagog kadrlarni zamonaviy virtual dasturiy vositalaridan foydalanishlari uchun, eng avvalo bu sohadagi kompetentligini shakllantirish, ta'lim tizimini texnik va virtual dasturiy jihatdan ta'minlash, internetdan foydalanish imkoniyatlarini to'la yaratib berish orqaligina samarali natijaga erishish mumkin. Chunki ta'lim tizimi sifatini oshirish jarayonini zamonaviy virtual dasturiy vositalari asosida tashkil etish quyidagi talablarga javob bera olishi lozim [4]:

- fanning ilg'or yutuqlari va elektron axborot vositalaridan foydalanish, dars jarayonini zamonaviy texnologiyalar asosida tashkil etish;
- ta'lim jarayonida virtual dasturiy vositalari yordamida barcha didaktik tamoyil va qoidalarning optimal nisbatlarini ta'minlash, o'quvchilarning qiziqishlari, layoqati va talablarini hisobga olish asosida ular tomonidan bilimlarning puxta o'zlashtirilishi uchun zarur shart sharoitlarni yaratish;

- virtual dasturiy vositalari asosida o‘quvchilar anglab etadigan fanlararo bog‘liqliklarni o‘rnatish, ilgari o‘rganilgan bilim va malakalari, shuningdek, o‘quvchilarning rivojlanish darajasiga tayanish;
- virtual dasturiy vositalari asosida zarur bilim, ko‘nikma va malakalar, fikrlash va faoliyat ratsional usullarini shakllantirish va mavjud bilimlarni doimo boyitib borish ehtiyojini yuzaga keltirish xamda har bir darsni puxta loyihalashtirish, rejalashtirish, tashhis va bashorat qilish.

Ta’lim sifatini oshirishda o‘qituvchilarning virtual dasturiy vositalardan foydalanish kompetentligini shakllantirish maqsadida respublikamiz o‘quv yurtlarida ta’lim tizimini kompyuter, multimediali elektron qo‘llanmalar, internet, elektron ma’lumotlar bazasi, masofadan o‘qitish kabi yangi axborot texnologiyalari asosida tashkil etishni yanada yuqori darajaga olib chiqish hamda dars jarayonida o‘quv, o‘qitish, modellashtirish, amaliy, axborotli va boshqa dasturlardan keng foydalanish oid bir qator ishlar amalga oshirilmoqda.

Ma’lumki, birgina shaxsiy kompyuterlarning paydo bo‘lishi va ulardan barcha sohalarda keng foydalanish ta’lim tizimi imkoniyatlari tubdan o‘zgartirdi, shu bilan birga Internet tarmog‘i ta’lim tizimiga yangi elektron axborot vositalarini tatbiq etish bo‘yicha yanada katta imkoniyatlar yaratmoqda. Shuning uchun ham ta’lim sifatini oshirishda o‘qituvchilarning virtual dasturiy vositalardan foydalanish kompetentligini rivojlantirish eng avvalo, ilg‘or pedagogik va axborot texnologiyalarini ta’lim va tarbiya tizimiga tatbiq etish bilan bog‘liq bo‘lib kompyuterli ta’limning shakllanishiga imkon beradi. Ta’lim tizimida zamonaviy dasturlar bilan ta’minlangan kompyuterlarni deyarli barcha didaktik masalalarni, shu jumladan axborotni yig‘ish, saqlash va uzatish, o‘quv-tarbiyaviy jarayonini boshqarish, talabalar bilimini nazorat va tahlil qilish, mashqlarni bajarish, o‘quv jarayoni rivojlanishi haqida ma’lumotlarni to‘plash kabi boshqa masalalarni hal etishda tatbiq etish mumkin.

Ta’lim tizimida axborot va innovatsion texnologiyalaridan mukammal foydalanish uchun asosiy e’tibor, eng avvalo, o‘qituvchiga va talabaga zarur bo‘lgan

sharoitni yaratish hamda ta'lim -tarbiya jarayonlarida zamonaviy virtual dasturiy vositalaridan samarali foydalanishni o'rganishlari lozim [2]:

- matn, jadval va taqdimot yaratish dasturlari: Word, Excel, Power Point, Access ;
- test yaratish dasturlari : MyTest, EasyQuizy, Hot Potatoes, iSpring Quiz Maker, SunRavTest, SunRavTestPro;
- multimediali hujjatlar yaratish dasturlari: Auto Play Media Studio, CourseLab, iSpring Suite, Hot Potatoes , AutoPlay, AutoCAD ;
- video taqdimotlarini yaratish dasturlari: Bandicam, Comtasiya Studio, Snagit, iSpring Conventor, iSpring Kinetics, iSpring Sute, iSpring Quiz Maker, iSpring Pro ;
- matematik hisoblashlar va modellashtirish dasturlari: Cricodile Physics, Crocodile Chemistry, Crocodile Technology, Crocodile Mathematics, Crocodile ICT, Astronomy;
- grafik dasturlari : Adobe Photoshop, Corel Draw, Adobe_Illustrator, Animator_Pro;
- uch o'lchovli grafika: 3D Studio , 3D Studio MAX , Prisms, Three-D, SoftImage.

Hozirgi kunda ta'lim jarayoni sifatini oshirishning asosiy omillaridan biri, o'qituvchilarning masofaviy o'qitishning texnologiyalari va ularni tashkil qilish virtual dasturiy vositalaridan foydalanish kompetentligini shakllantirishdir. Bu esa o'z navbatida ulardan masofaviy o'qitish tizimini samarali yo'lga qo'yish, shu orqali ijobiy natijalarga erishish va zamonaviy virtual dasturiy vositalardan foydalanish kasbiy kompetentligini shakllantirish texnologiyasini yaratishda muayyan o'zgarishlarni amalga oshirish zaruriyatini keltirib chiqaradi.

Hozirgi vaqtda keng tarqalgan masofaviy ta'limni boshqarish tizimlaridan biri - LMS Moodle Moodle (Модулярная Объектно-Ориентированная Динамическая Обучающая Среда) [3].

Moodle ochiq kodli (Open Source) virtual dasturiy ta'minot sifatida GNU Public License bilan tarqatiladi. Moodle o'qitishni boshqarish tizimlari (Learning Management System) sinfiga tegishli bo'lib, ko'pchilikning birgalikda foydalanishiga imkon beruvchi online o'quv materiallarni ishlab chiqish, boshqarish va tarqatish uchun xizmat qiladi. Ushbu o'quv materiallar vizual o'quv muhitda o'rganish ketma-ketmaligini saqlagan holda yaratiladi.

O'qituvchi Moodledan foydalanib o'z kursini yaratishi, uni matn, yordamchi fayllar, prezentatsiyalar, so'rovnomalar va boshqa xil shakldagi materiallar bilan to'ldirib borish imkoniyatiga ega. Kursning har bir modulidan so'ng oraliq nazorat testi o'tkazilishi mumkin. Talabalarning topshiriqlarni bajarish natijalariga asosan o'qituvchi baholar qo'yishi va javoblarga izohlar berishi mumkin. Boshqacha aytganda, Moodle ni o'quv materialini yaratish va o'quv jarayoni ishtirokchilari o'rtasida interaktiv aloqani ta'minlashga xizmat qiladigan bir markaz deyish mumkin. Moodle o'qituvchiga nafaqat talabalar bilan teskari aloqani samarali ravishda tashkillashtirish va ularning bilimni baholash, balki ma'ruza materiallari va amaliy mashg'ulotlar tuzilmasini osongina o'zgartirish uchun vositalar taqdim etadi.

Zoom dasturi zamonaviy axborot, telekommunikatsiya va veb texnologiyalar imkoniyatlariga ko'ra rang-barangligi, kontentning barcha yoshdagi iste'molchilarga moslashtirilganligi bilan o'ziga jalb etadi. Natijada, o'quvchilarga karantin sharoitida mustaqil ta'lim olishga ko'maklashish, elektron ta'lim resurslaridan samarali foydalanish, ularga yangiliklarni tezkor ravishda etkazish imkonini berishi jarayon ishtirokchilarida qiziqishni kuchaytiradi. Undan foydalanishning oson va oddiyligi, yoshidan qat'i nazar zamonaviy internet va axborot texnologiyalari imkoniyatlaridan samarali foydalanib barcha ta'lim ishtirokchilariga masofadan yordam berish imkonini ta'minlaydi.

Ushbu virtual dasturiy vositalar masofaviy o'qitishni yo'lga qo'yish va uni uzatishda asosiy rol o'ynashiga qaramasdan, masofaviy o'qitishda shtirok etayotgan o'qituvchilar asosiy e'tiborlarini axborot tashish texnologiya-siga

emas, aksincha, o‘qitish natijasiga qaratishlari lozim. Samarali masofaviy o‘qitish jarayonini tashkil qilish yo‘lidagi birinchi qadamlarga o‘quvchilarning talablarini aniqlash, o‘quv materiallarining mazmunini tanlash va o‘qituvchi uchun o‘quv jarayonidagi mavjud chegaralarni aniqlash ishlari kiradi.

Xulosa qilib aytganda, o‘qituvchilarning virtual dasturiy vositalardan foydalanish kompetentligini shakllantirish ta’lim tizimi sifatini oshirishning quyidagi asosiy yo‘nalishlarini aniqlashga imkon beradi:

- ta’lim tizimida o‘qitiladigan barcha fanlar bo‘yicha o‘zlashtirish darajasini oshirishni ta’minlash;
- ta’lim tizimida o‘quvchilarning qobiliyati, iqtidori, mustaqil fikrlash, kommunikativ malakalarni shakllantirish, fanlar bo‘yicha bilim egallashni rivojlantirish, malak va ko‘nikmani shakllantirishga imkon beruvchi jarayonlarga e’tiborni kuchaytirish;
- talabalar bilimni nazorat qilish uchun virtual dasturiy vositalaridan avtomatlashtirilgan test sinovlari o‘tkazish, baholash va boshqarishda keng foydalanish, ya’ni pedagogik jarayonning samaradorligini oshirish;
- o‘zlashtirilgan tajribalarni k,ayta ishlash, izlanuvchanlik va ijodkorlik faoliyatlarida namoyon bo‘ladigan anik, ifodalangan kasbiy yo‘naltirilganlik, bilimlarni egallash faolligini oshirish;
- kasbiy faoliyatda kup uchraydigan xar qanday nostandart vaziyatlarda mustaqil ravishda qaror qabul kila olishga, shuningdek, dars jarayoni virtual dasturiy vositalar asosida tashkil etish va natijalarini tahlil qila oladigan bilishga asos yaratadigan ilmiy tafakkurni rivojlantirish.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. «Oliy ta’lim tizimini yanada rivojlantirish chora-tadbirlari» to‘g‘risida O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining qarori, 24 aprel 2017 yil, Toshkent.